

Steindl Ferencnek a műhelyében. A biedermeier-korszak kisipari erköleseit mint féltett virágpalántát gondolozza az iparos és az államférfi, a közönség és a sajtó.

A mult század második felében leromlott ipari lelkiismeret megjavulásában igen fontos szerepet játszottak az egyre-másra rendezett világkiállítások is. Nagy versengések voltak ezek a rekordra dolgozó nagyipar és a komoly, szolid eredményekkel büszkélkedő mesteremberek között. Talán a legnagyobb mérkőzés ebben a nemben az 1900-i párizsi világkiállítás keretében volt. És alig hinné az ember, hogy milyen erkölesi és számbeli súllyal szerepelt ott a magyar ipar. Ez volt a magyar iparművészetnek és a feltörő díszítő és berendező műiparnak első nemzetközi hódítása. Mint mindenfelé Európában, nálunk is lelkes iparosok és buzgó építésszek, szobrászok, festők alkották az új iparművészet élcsapatát, közöttük a legkiválóbb magyar keramikus nemzeti egyénisége: Zsolnay, a bútortipar atyamestere: Thék Endre, a régi híres épületlakatosok gyönyörű kovácsolt vasmunkáival: Jungfer Gyula.

A nagyszerű virágzásnak a világháború egyelőre véget vetett, de az a bizonyos láng, a magyar öntudat új erőre kapott. A megcsontított ország élni-

akarásának folyamánya volt az iparosodás lüktető tempója is. Mindent újra kellett kezdeni és hihetetlen energiánk a kétségbeesés éveiben sem hagyott eszerben. A magyar ipar rendkívül erősen fejlődött az utolsó másfél évtized alatt. Ez elsősorban iparművészeink érdeme. A pompásan szervezett iparművészeti pályázatok, kiállítások, megrendelések, az Iparművészeti Társulat állandó energiaforrásából táplálkoznak és az iparművészeti iskolán át hatással vannak egész ipari életünkre. Sez a legmagasabbrendű eszméktől áthatott kooperáció biztosítani fogja, hogy úgy a háziiparban, mint a kisiparban és nagyiparban az új Magyarország egyik fontos mozgatóereje lesz a magyar iparművész. A magyar ipari termékek alaki és anyagi megfinomítását, a feltalálás művészetét, az alkotásokból kisugárzó nemzeti lelket az ő kiváló tehetségük fogja biztonsággal elénk varázsolni. A magyar gyárosok, iparosok és kereskedők bőlesen cselekszenek, ha ezzel az előnnyel élnek, úgy a maguk, mint mindannyiunk javára.

TREFORT CÉLKITŰZÉSE

Írta: Dr. HÓMAN BÁLINT m. k. vallás- és közoktatásügyi miniszter

Az Országos Magyar Iparművészeti Társulat 1884. évben történt megalakulásakor Trefort Ágoston tűzte ki a társulat célját. Törekedni kell — mondotta — „a társadalom közreműködésének megnyerésére a hazai ipar művészi irányú fejlesztésére“ a továbbiakban pedig „hatni a közönség ízlésére és közgazdasági állapotaink javítására“.

Maga Trefort nagy egyéniségének tekintélyével állt az általa kitűzött cél szolgálatába. A hazai iparművészeti termékek pártolására felkéri a főpapokat, átiratban keresi meg a főrendiház elnökét és a kereskedelemügyi minisztert, a társulat támogatására körlevélben hívja fel a lapok szerkesztősegeit, az írókat és a közönséget. Munkásságával azon van, hogy az iparművészet pártolására irányuló törekvések gyakorlati téren is érvényesüljenek. Ohaja, hogy ahol csak lehet, „építkezéseknél, lakások berendezésénél“ a magyar műipar termékei itthon szerzettessenek be. Igyekszik szerves kapcsolatot létrehozni a társulat célkitűzései és az életigények között mind iparművészeti, mind közgazdasági szempontokból.

Trefort célkitűzésének az Országos Magyar Iparművészeti Társulat mindig igyekezett megfelelni. Az első évek propagáló munkája után jelentkeznek is hamarosan a minden elismerésre méltó szép eredmények. A társulat kiállításai közelebb hozzák egymáshoz a termelőt és a közönséget, a kitűzött pályázatok a tervezőket feladataik művészi igényeket

kielégítő megoldására serkentik, a művészileg tervezett, jól kivitelezett dolgok a közönség ízlését nemesítik. A közönség széles rétegeihez szól a társulat folyóirata szakeikkeivel és válogatott képanyagával. A társulat megbízásából Ráth György szerkesztésében megjelent „Iparművészet Könyve“ három vaskos kötetében bőségesen megvannak mindazok az iparművészeti emlékek, melyeket a mult hagyott reánk. E publikáció sokakat nyert meg az iparművészet ügyének.

A társulat minden munkájában megnyilatkozik az a törekvés, hogy iparművészetünk ősi tradícióinak megfelelően elsősorban és jellegzetesen magyar legyen.

E törekvés vezeti a társulatot azon nagyjelentőségű munkájában is, mellyel már korán hazai népművészetünk emlékei felé fordul; helyszíni felvételeket és emlékmagyot gyűjt.

Kiváló vezetők irányítása, tervezők és kivitelezők együttműködése, a közönség megértése biztosították a társulat létjogosultságát.

A szépen indult fejlődést azonban megakasztotta a reánk szakadt világháború.

A trianoni határok között újból kellett kezdeni a munkát.

Az új munka célja is csak a régi lehet: a Trefort megjelölt cél felé törekedve, a megoldásokat keresve, észre kell azonban vennünk az újabban előtérbe lépett szociális szempontokat és

ismernünk kell az iparművészetnek csonka hazánkban különösen fontos közművelődési jelentőségét. Ezeket tudva látjuk, hogy a feladatok a régiiek, csak felfokozottak.

A társulat erős volt, mikor határozott programja volt. Most, a második félszázad küszöbén

ez a program kettős: a régi, korunk igényeihez képest kibővítve és az új, mely minden magyar társulatával közös, hatékonyan közreműködni az új magyar lelkiség kialakításában.

A magyar iparművészetnek, mint az Igének, szét kell terjednie mindenütt, ahol csak magyar él!

EMLÉKEZÉS TREFORTRÓL

Írta: Dr. JALSOVICZKY KÁROLY miniszteri tanácsos

Trefort 1835-ben befejezve Pesten jogi tanulmányait, olvasmányai gazdag anyagával: Voltaire, Montesquieu, Mme de Staël, Ségur, Daru Mignet, Shakespeare, Walter Scott, Byron, Gibbon, és Hume műveinek ismeretével 1836 áprilisában külföldi útra megy. Bécsen át Prágába, onnét a jelentékenyebb német városokon keresztül Oroszországba Moszkváig, majd az északi államokon keresztül Angliába visz útja, honnét Párison, Dél-Franciaországon és Észak-Olaszországon keresztül jön haza 1837 februárjában értékes tapasztalatokkal gazdagon. „Úgy tértem vissza“ — írja ő maga „Kisebb dolgozatainak“ előszavában — „mint józan fiatalember, kiben a világ- s emberismeret a praktikus észzt kifejlesztette s ki azóta a legrosszabb viszonyok között sem a maga, sem a haza sorsa fölött soha nem esett kétségbe.“

Trefort 71 évet élt, hosszú élete alatt hazájának sorsa volt jó is, rossz is, ifjúkori útjának a tanulsága azonban biztosította, hogy minden időben, minden körülmények között megtalálja a maga helyét, tevékenységének azt a területét, hol az adott viszonyok között legjobban szolgálhatta hazáját. Ennek az útjának és olvasmányainak a tanulsága kétségtelenül az is, hogy a vagyoni értékekkel a műveltség értékei egyenlőek. Életének és munkásságának célját ezek a tanulások adják meg s egész élete folyamán párhuzamosan küzd Magyarország vagyonosodásának előmozdításán és műveltségének emelésén.

Az a kor, melyben Trefort ifjúvá serdült és külföldi útjára ment, Magyarországon a rendi nacionalizmus végső korszaka. A modernizálódási törekvések megindultak ugyan, de az élet még kizárólag a régi nemesi formákban nyilvánul meg, a nem nemes lakosságnak még nincsen szerepe. Külföldi viszonylatban társadalmi berendezkedésünk elmaradott. Polgári lakosság és városi élet visszamaradt állapotban vannak. A műveltség a kiváltságosaké.

Nyugaton már végét járta a rendi uralom, a forradalmak hatása alatt győzelemre jutott liberalizmus többhelyütt — így elsősorban Franciaországban — helyet teremtett a harmadik rendnek, a városi polgárságnak, mely jómódban él, birtokában van a politikai hatalomnak, műveltségnek. Körükben „vagyon és talentumok tekintélyekké válnak“.

Hazajövet Trefort a városi polgárság érdekében fejt ki jelentékeny munkásságot s az 1843—44. országgyűlésen mint városi kiküldött vesz részt.

Politikai reformok mellett nemzetgazdasági, pénzügyi, kereskedelmi és közlekedésügyi kérdések foglalkoztatják. Minden munkájával a polgárisodás céljait szolgálja, tisztán felismerve, amit írásában ismételt ki is jelent, hogy korának törekvéseit az anyagi érdekek jellemzik. „Az anyagiak azok, melyek az emberiséget a műveltség és jólét magasabb fokára emelik.“ A polgárságot, a nemzet szélesebb rétegét erre a fokra kell emelni. Ezt célozza minden munkássága, melynek eredményeként már 1845-ben megírhatja a Pesti Hirlapban — egy könyvismertetése kapcsán —, hogy amit „tíz év előtt nem mertünk volna remélni, úgy meg vagyunk most győződve, hogy csak egy-két országgyűlés szükséges s a politikai jogok egyedurasága megszűnik“. „A vagyon már itt is rég túlsúlyt nyert a cím fölött“, ami azt jelenti, hogy a polgári osztály beérkezett.

De foglalkoztatja útjának még egy eredménye. Ezen az útján érti és érzi meg, hogy a művészet „nem curiositás, hanem a szellemi élet nagy tényezője“. Egy este — írja ő maga — „élénkebben éreztem ezt, mint máskor“ s megírja cikkét a művészegyesületről. A „Pesten felállítandó Művészegyesület“-nek ez az 1839-ben megjelent programja az első kezdeményezése a későbbi műegyleti törekvésnek.

1848-ban megszűnik a régi világ. Az új korszaknak új emberekre van szüksége s az alig 30 éves Trefort államtitkár lesz Klauzál Gábor mellett a földművelés-, ipar- és kereskedelmi minisztériumban, mikor azonban a „vihár“ kitör, külföldre távozik s csak 1850-ben tér haza. Az abszolutizmus idejét, mint annyi más jeles magyar, birtokán tölti csendes visszavonultságban, tanulmányainak élve, bizakodva az ország sorsának jobbrafordultában. 1868-ban már majdnem egy félszázadot meghaladó kor terhével a vállán „az élet harcai és gondjai között megöszülve“ áll orosházi választói előtt.

Ebben a korban, a kiegyezés korában, Trefort ismét résztvesz a politikában s mikor az alkotmányos élet helyreállta után 1872-ben vallás- és közoktatásügyi miniszter lesz, alkotó egyéniségéhez méltó tevékenységi területre léphet. Az a liberalizmus, melyben Trefort felnőtt, időközben teljesen materialisztikus irányt vett fel, de a materializmus iránt mindig különösen hajlamos Trefort megőriz valamit régi ideális liberalizmusából, abból a liberalizmusból, amelyet nálunk barátja és sógora, Eötvös oly jellemzően képvisel. Látjuk ezt miniszterségének minden alkotásán.